

Täysistunto

Tiistai 11.10.2022 klo 13.59—16.44

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdistyslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 200/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Avaan keskustelun. — Ministeri Henriksson, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.59 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen yhdistyslain muutokseksi, jonka avulla yhdistykset ja liitot voivat laajemmin ja tehokkaammin hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia. Muutokset mahdollistavat jäsenten vaikutusmahdollisuuksien ja jäsenpalveluiden parantamisen yhdistyksen tai liiton tarpeiden mukaan. Lisäksi helpotetaan pienempien yhdistysten taloushallinnon taakkaa.

Ehdotetuilla muutoksilla yhdistykset saavat uusia keinoja toimintansa kehittämiseen toimintaympäristönsä kehitystä vastaavasti. Esitys ei sisällä uutta pakottavaa lainsäädäntöä.

Värderade talman! Det föreslås ändringar i föreningslagen. Till målsättningarna hör att bättre främja nyttjandet av de möjligheter digitaliseringen medför. Regeringen vill öka verksamhetsmöjligheterna på ett kontrollerat sätt så att föreningar själva kan besluta om att ta i bruk nya alternativ som motsvarar deras behov. Det finns ett behov av att tillåta nya alternativa metoder, men det finns inget behov av att stifta ny tvingande samfundslagstiftning.

Jäseneksi ottamista ja eroilmoitusten vastaanottamista koskevat valtuutusmahdollisuudet ovat tarpeen sähköisten jäsenpalveluiden tarjoamiseksi mahdollisimman laadukkaasti ja edullisesti esimerkiksi liiton jäsenyhdistyksille. Jäsenyhdistyksen hallitus voisi esimerkiksi valtuuttaa liiton jäsenpalvelutoiminnon ottamaan vastaan ja hyväksymään jäsenhakemukset ja eroilmoitukset. Jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalaa laajennetaan siten, että sääntömääräyksen perusteella jäsen- tai liittoäänestyksessä voisi myös valita yhdistyksen tai liiton hallituksen puheenjohtajan ja jäsenet tai osan heistä.

Pienimuotoisen yhdistystoiminnan hallinnollisen taakan keventämiseksi sallitaan yksinkertainen maksuperusteinen tilinpito sellaiselle yhdistykselle, jonka vuosituotot ovat enin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

tään 30 000 euroa ja joka ei harjoita liiketoimintaa. Muutos mahdollistaa osaltaan uusien edullisempien sähköisten tilinpitopalveluiden tarjoamisen myös pienille yhdistyksille. Tällaisten palveluiden käyttö on kasvanut toiminimiyritysten keskuudessa, ja Verohallintokin on suhtautunut myönteisesti kehitykseen, kun pienten toimijoiden tilinpidon ajantasaisuus ja luotettavuus ovat yleisesti ottaen parantuneet. Avustusten antajat ja muut rahoittajat voisivat edelleen vaatia kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa ja tilinpäätöstä.

Tarkemmat säännökset kevennetyn tilinpidon sisällöstä ja järjestelyistä sekä tilinpidon kaavoista ja vuosilaskelmasta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen vaatimuksissa otetaan huomioon myös yhdistyksen sidosryhmien ja viranomaisten tiedontarpeet esimerkiksi tositteiden ja muun kirjanpitoaineiston osalta kirjanpitolakia vastaavasti.

Genom reformen görs beslutsfattandet i alla föreningar och förbund mera flexibelt och den administrativa bördan för små föreningar underlättas. Det föreslås att bestämmelser om en lättare bokföringsmodell än den som regleras i bokföringslagen ska tas in i föreningslagen.

Yhdistyslain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2023 alussa. Kevyemmän tilinpidon sääntelyä voisi soveltaa aikaisintaan heinäkuun 2023 alussa alkavalla tilikaudella. Tiedän, että eduskunnan valiokunnat ovat nyt hyvin työllistettyjä. Voimaantulon viivästyminen parilla kuukaudella ei olisi erityisen haitallista yhdistyksille, koska uusien mahdollisuuksien käyttöönottoon yleensä tarvitaan myöhemmin keväällä pidettävän yhdistyksen kokouksen päätös. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

15.03 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Näitä digitalisaation mahdollisuuksia varmasti tervehditään ilolla myös yhdistyksissä, ja toki sitä voidaan pitää hyvin kannatettavana, että voidaan muillakin menetelmillä kokousta kuin perinteisesti kokoushuoneessa.

Sen sijaan tässä esityksessä ongelmallisin kohta liittyy ehkäpä tähän kohtaan, jossa kansalaistoiminnan hallinnollista taakkaa kevennettäisiin siten, että hyväksyttäisiin kevennetympi tilinpito sellaiselle yhdistykselle, jonka vuositulot ovat enintään 30 000 euroa ja joka ei harjoita liiketoimintaa.

Tässä on isona ongelmana se, mikä kävi ilmi myös tämän lain lausuntokierroksella, jossa sisäministeriön poliisiosasto ja Poliisihallitus toivat esiin sen, että vuonna 2021 kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin arvioissa nimenomaan tämä NPO eli nonprofit organisations nostettiin merkittäväksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiksi. Näen tässä kyllä ongelmia siltä osin, onko tarpeellista tuottaa lainsäädännöllä tällainen aukko lainsäädäntöön, jossa itse asiassa vielä helpotettaisiin tätä mahdollisuutta. Tästä raportista käy ilmi, että siellä on tehty 2020 kysely, jossa puolet yhdistyksistä, joita on siis lähestulkoon 100 000 vuonna 2020, on alle 100 000 euron vuositilissä olevia ja 44 prosenttia näistä kaikista lähettää rahaa ulkomaille, ja yksi kolmasosa, noin suurin piirtein, eli 30 prosenttia on näitä alle 30 000 euron yhdistyksiä.

Siltä osin tässä on kyllä riski siihen, että aiheutamme itse omalla lainsäädännöllämme vielä helpomman tavan rahoittaa terrorismia ja tehdä rahanpesua, koska Suomessa yhdistyksen perustaminen on varsin helppoa. Siltä osin mielestäni on syytä kyllä hyvin tarkoin harkita ja punnita, onko tämä esitys sellainen, että kannattaa toisaalla riskiä nostaa, vaikka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

toisaalla paperityöt vähän pienevät. [Puhemies koputtaa] Mutta tämmöisen 30 000 euron yhdistyksen vuosilivit eivät ole mahdottomia nähdäkseni tehdä, joten siinä mielessä tämä punninta kannattaa varsin tarkoin lakivaliokunnassa kyllä tehdä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Soinikoski, olkaa hyvä.

15.06 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Suomi on yksi digitalisaation edelläkävijöistä. Meillä pankki-, posti- sekä viranomaisasiointi sujuu näppärästi verkossa ja mobiilisti. Suomalaisen yhteiskunnan digiloikasta oli erityistä hyötyä koronapandemian synkimpinä aikoina, kun yhteiskunnan toimintaa ja fyysistä liikkumista jouduttiin rajoittamaan terveysturvallisuuden nimissä. Kun muut Euroopan maat vasta opettelivat etäyhteyksien rutiineja, meillä otettiin sujuvasti käyttöön erilaisia sovelluksia ja mahdollisuuksia osallistua kokouksiin ja tilaisuuksiin etänä. Se sujui jopa niin hyvin, että etäosallistuminen on jäänyt pysyväksi osallistumisen muodoksi Suomessa. Meillä on hiljalleen alkanut muodostua etä- ja hybridiosallistumisen kulttuuri. Sen kehittämisestä voi olla paljon niin taloudellisia, sosiaalisia kuin ympäristöllisiäkin hyötyjä, kun yhä useammalla on mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan liikkumisen mahdollisuuksista tai asuinpaikasta riippumatta.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävä hallituksen esitys ottaa jälleen askeleen eteenpäin digitalisaation hyödyntämisessä ja laajentaa etäkokousten päätösmahdollisuuksia. Jatkossa yhdistysten jäsen- ja liittoäänestykset olisi mahdollista suorittaa etänä esimerkiksi puheenjohtajan ja hallituksen ja muiden jäsenten valintojen kohdalla. Samalla helpotetaan ja selvennetään päätösvallan delegointimahdollisuuksia jäseneksi ottamisen ja eroilmoitusten vastaanottamisen osalta. Ehdotetut lakimuutokset saattavat vaikuttaa pieniltä mutta ovat jo arkipäivää lukuisille yhdistyksille ympäri Suomen. Ei ole mitään syytä jarruttaa kehitystä, jota koronapandemia on nopeuttanut. Esitetyt lakimuutokset yhdistyslakiin ovat tarpeellisia ja helpottavat monien yhdistysten toimintaa.

Arvoisa puhemies! Suomi on tuhansien yhdistysten maa. Yhdistyksillä on aina ollut ja tulee olemaan merkittävä rooli kansalaisyhteiskunnan toiminnassa ja julkisen keskustelun herättäjänä. Ne ovat myös merkittäviä sosiaalisia kohtaamispaikkoja ja verkostoja, joissa luodaan niin ystävyyssuhteita kuin mielekästä toimintaa vapaa-ajalle. Yhdistyksillä on arvo itsessään, ja ne lisäävät yhteisöllisyyttä ja ehkäisevät syrjään jäämistä. Monet yhdistykset toimivat kuitenkin hyvin pienillä tai lähes olemattomilla resursseilla. Tämä lakiesitys on yksi toimi, jolla yhdistysten hallinnollista taakkaa kevennetään ja kokoustamisesta tehdään helpompaa. Ei ole kenenkään etu, että yhdistystoiminnan resursseista valtaosa menee byrokratian ja hallinnollisten rutiinien pyörittämiseen. On hienoa, että yhdistysaktiivien aikaa saadaan vapautettua näin yhdistyksen ydintehtävään. Siitä hyötyvät paitsi itse yhdistysaktiivit myös koko suomalainen kansalaisyhteiskunta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Essayah, olkaa hyvä.

15.09 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Niin kuin on sanottu, Suomi on yhdistysten luvattu maa, ja se kertoo siitä, että meillä on vahva kansalaisyhteiskunta ja se ilmenee lukuisina erilaisina ja erityyppisinä yhdistyksinä. Korona-aika aiheutti sen, että todellakin yhdistyksissä tehtiin digiloikkia, ja tietysti myöskin yhdistyslaissahan meillä oli

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

tämä poikkeuspykälä voimassa, joka myös mahdollisti sen, että pystyttiin vuosikokouksia järjestämään digitaalisesti, vaikka sitä ei olisi ollutkaan varsinaisesti siellä yhdistyksen säännöissä sanottuna. Tälläkin uudistuksella pyritään nimenomaisesti siihen, että yhdistyslakia digitalisoidaan edelleenkin, niin että on mahdollista jäseneksi ottamisessa ja eroilmoituksen vastaanottamisessa hyödyntää sähköisiä menettelyjä.

Täällä nostettiin esille huoli siitä, että tämän pienimuotoisen kansalaistoiminnan hallinnollisen taakan keventäminen kirjanpitolakia kevyemmällä tilinpidolla voisi olla myös jonkunlainen riski, kun puhutaan rahanpesusta. Tietysti täytyy ottaa huomioon, että tällainen kevyempi kirjanpito, esimerkiksi vaikkapa niin sanottu tiliotteen käyttäminen kirjanpitoaineistona suoraan... Luulen, että aika monissa pienissä yhdistyksissä tilanne on se, että mitään raskaampaa hallinnollista muotoa niitten vähäisten eurojen laskemiseksi ei tarvita. Yleensä pienissä yhdistyksissä se muodostuu lähinnä jäsenmaksuista, ehkä joistakin myyjäistuloista ja vastaavista yhdistyksen toimintaan liittyvistä toimintatuotoista, ja tietysti jos ajatellaan, että sitten joudutaan hyvin, voisiko sanoa, raskasta kirjanpitoa tai sitten erityisesti kalliita tilintarkastustoimenpiteitä niitten hyväksi tekemään, niin tämä voi olla ongelmallista.

Mutta tuossa tuli mieleeni, että varmasti tämä kohta laissa ei koske sitten sentyyppisiä yhdistyksiä, joille tulee sääntelyä jostakin muualta. Nyt lähinnä ajattelen esimerkiksi vaikkapa puolueita, joissa KHT-tilintarkastus on vaadittu, vaikka voisin kuvitella, että meillä on aika paljon sellaisia esimerkiksi vaikkapa erityisjärjestöjä tai pieniä toimijoita, joilla tuo 30 000 euron raja saattaa hyvinkin jäädä saavuttamatta, ja siinä mielessä tämä lainsäädäntö antaisi mahdollisuuden kevyempään menettelyyn, mutta sitten toisaalta tulee lainsäädäntöä, joka edellyttää esimerkiksi vaikkapa auktorisoidun tilintarkastajan käyttämistä. Todennäköisesti tässä on varmasti kysymys juuri tämän tyyppisestä yhteensovittamisesta. Erityisesti tässä nyt ainakin itselleni nousevat puolueyhteisöt mieleen tältä kohtaa.

Sinällänsä voi sanoa, että kun yhdistykset ovat kansalaisyhteiskunnassa niin äärimmäisen tärkeä toimija, lähtökohtaisesti kaikki sellaiset esitykset, joilla pyritään niiden hallinnollisen taakan keventämiseen, ovat kyllä kannatettavia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

15.12 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Elikä meillä on käsittelyssä tällainen pykälä, missä tulisi helpotettu tilinpito pienille yhdistyksille, ja tämä on mielestäni erittäin kannatettava ajatus. Olen itse toiminut urheiluseuran puheenjohtajana useita vuosia, ja näkisin, että kaikki turha byrokratia tällaiselle yhdistykselle ja pienille yhdistyksille pitää totta kai lopettaa.

Mutta sitten täällä kuitenkin on myös yksi lausuja, joka on kiinnittänyt huomiota siihen, että tätä kautta voidaan tehdä rikollisen toiminnan rahoittamista. Lausunnossaan Poliisihallitus katsoo, että kevennetyn tilinpidon myötä esimerkiksi varojen lähteen ja käyttötarkoituksen tarkastaminen jälkikäteen vaikeutuisi olennaisesti. Koska korostettu terrorismin rahoittamisen riski kohdistuu juuri pieniin NPO-toimijoihin, joilla on liityntä ulkomaille, kevennetyn tilinpidon vaikutukset ilmiön havaitsemiseen voivat olla merkittäviä.

Tämä on semmoinen asia, että nämä pitäisi vain jollakin lailla saada yhteensovitettua. Jos on joku ulkomainen linkki tai jostakin ulkomailta rahaa tulee yhdistykselle, niin silloin se siirtyisi automaattisesti tavallansa korkeampaan tarkastusluokkaan. Minä en tiedä, onko

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

se mahdollista, mutta mielestäni tämä Poliisihallituksen viesti on kyllä sellainen, että tämä pitää ottaa vakavasti täällä yhdistyslain pykäläiä muutettaessa.

Poliisihallitus toteaa, että rahankeräyslain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä tilinpäätöksen liittäminen vuosi-ilmoitukseen on pidetty olennaisena valvonnallisena seikkana, jotta voidaan varmistua kerättyjen varojen käytetyn yleishyödylliseen ja lahjoittajalle luvattuun tarkoitukseen. Ja toivoisin, että saisitte siinä lakia säätäessä nämä yhdistettyä, mutta kuitenkin niin, että tämmöiset pienet suomalaiset yhdistykset ja urheiluseurat ja muut pystyisivät hyvin pienellä byrokratialla pyörittämään sitä toimintaa laillisesti. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

15.15 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Vastaan tässä edustaja Essayahille: me emme suinkaan keksineet päästämme sitä ajatusta, että tässä voisi olla riski tämän kevenetyn taloudellisten seikkojen selvittämisen osalta. Se tulee suoraan kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviosta vuodelta 2021, jossa on todettu, että nämä pienemmät järjestötoimijat, joilla on liityntäpintoja ulkomaille, ovat riski. Ja tämä kyseinen raportti toteaa, että terrorismin rahoittamisen ja rahanpesun riski on merkittävä. Eli ei tätä voi nähdäkseni aivan myöskään sivuuttaa.

Sitten tässä on todellakin hyvä huomata se, niin kuin totesin, että tuossa raportissa — se kannattaa lukea, se on hyvin mielenkiintoinen — on tehty kyselyä nimenomaan näille järjestöille, jotka ovat ilmoittaneet tässä kyselyssä, että 44 prosenttia heistä siirtää rahaa ulkomaille. Eli kysymys ei ole aivan pienestäkään ongelmasta, ja siltä osin tässä on kyllä löydettävä tasapaino sen osalta, että me emme tee sellaista lainsäädäntöä, joka itse asiassa edesauttaa ja mahdollistaa esimerkiksi terrorismin rahoittamista ja rahanpesua. Välttämättä ne eivät ole näitä miljoonasiirtoja, vaan ne voivat kertyä pienemmistä lähteistä. Ja itse asiassa — niin kuin me tiedämme — rikolliset ovat aina pari askelta edellä lainvalvontaa hyvin monessakin asiassa ja kyllä siellä kekseliäisyyttä hyvin usein riittää. Ja he tietävät, että ei tarvitse sitten yhden yhdistyksen kautta näitä kierrättää, vaan perustetaan 10 tai 20, koska se on Suomessa helppoa, se ei ole millään lailla ongelmallista.

Ja siinä mielessä ehkä tässä yhteydessä on hyvä kysyä ministeriltä, miten tähän päädyttiin ja miten näkisitte sellaisen ajatuksen, että tässä otettaisiin vielä paremmin huomioon nämä uhat ja riskit myöskin [Puhemies koputtaa] täällä eduskuntakäsittelyssä? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Henriksson, 2 minuuttia.

15.17 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Tässähän halutaan nyt helpottaa yhdistysten käytännön elämää, ja suuri osa suomalaisista yhdistyksistä — varsinkin ne pienet — hyötyisi tästä uudistuksesta.

Edustaja Rantasen mainitsemat seikat on käyty yksityiskohtaisesti läpi SM:n kanssa, siis sisäministeriön kanssa, tämän kuluneen kesän aikana, eikä sisäministeriöllä, sen poliisi-osastolla, enää ole huomauttamista tämän ehdotuksen suhteen. Mutta kuten tässä esittelyssä mainitsin, rikosentorjunnan kannalta olennainen tilinpidon dokumentointi, kuten laskut, tositteet ja kuitit ja niiden säilytys, on tarkoitus säännellä vastaavalla tavalla kuin kir-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2022 vp

janpitolain mukaan. Jos yhdistys harjoittaa rahankeräystä, sen on noudatettava rahankeräyslain vaatimuksia kirjanpitolain mukaisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisesta. Elikkä nämä säännöksethän olisivat edelleen voimassa tietysti, ja ne pätevät.

Mutta totta kai tämä on asia, johonka toivon myös, että valiokunnassa kiinnitetään nyt huomiota ja käydään tämä läpi, koska totta kai me haluamme, että me kaikilla tavoin torjumme myös sellaista rahankeräystä tai sitten terrorismin rahoittamista kaikilla tavoin, niin että sitä pystytään estämään. Mutta tämä on käyty läpi sisäministeriön poliisiosaston kanssa — jos tätä ei olisi käyty läpi, niin tilanne olisi toinen. Ja sen takia mielestäni osaltaan on tässä tullut myös nyt tähän vastauksia.

Iso kuvahan on se, että monelle pienelle yhdistykselle tämä antaa kuitenkin helpotuksen — se on se iso kuva. Ja tulevissa kuulemisissa valiokunnissa tai valiokunnassa [Puhemies koputtaa] tähän kannattaa kiinnittää asiallista huomiota.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.